

MAJ 1961 HÄFTE 5

Social- medicinsk tidskrift

TRETTIOÅTTONDE ÅRGÅNGEN

Ökad utbildning av läkare

Regeringens förslag om ökad utbildning av läkare har framlagts till riksdagens behandling. Här skall lämnas en kort redogörelse för vad förslaget innebär. Dessutom kan det vara av intresse att ta del av frågans behandling inom olika instanser som yttrat sig över de utredningsförslag, som ligger till grund för propositionen.

Vi har för närvarande cirka 7.000 läkare i landet. Antalet nybörjare inom de medicinska studierna är 453. Det nya förslaget avser en utbyggnad till 560 nyintagningar per år.

För att möjliggöra detta krävs bl. a. att medicinska högskolan i Umeå bygges ut till fullständigt lärosäte. Antalet nybörjare vårterminen 1962 skall i Stockholm ökas från 138 till 168 per år, i Lund från 110 till 120. Ett mindre tillskott beräknas även för Uppsala och Göteborg.

Det är inom ecklesiastikdepartementet som propositionen om den ökade utbildningen utarbetats (nr 108/1961). Förslaget redogör först för läkarprognosutredningen, varom denna tidskrift tidigare lämnat kortfattade referat. Tidigare grava misstag ifråga om uppskattningen av läkarbehovet beröres. Endast medicinalstyrelsens utredning under Axel Höjer av år 1948 framhålls såsom exempel på en riktig bedömning. Detta emellanåt återkommande påstående måste vara felaktigt. Höjers plan för en fullständig ut-

byggnad av hälso- och sjukvården bör närmast jämföras med den som prognosutredningen förutser till 1970, om inte 1980.

År 1970 skulle krävas drygt 11.000 läkare och 1980 uppmot 16.000. Vi har i föregående nummer av tidskriften i korthet refererat några sakkunniginstansers synpunkter. Andra myndigheter och organisationer tecknar ofta situationen efter speciella erfarenheter. Länsstyrelsen i Västerbotten betecknar läkarbristen som katastrofal särskilt inom åldrings-, barn- och mentalsjukvården, Norrbotten likaså. Södermanlands läns landsting anser att Sverige när det gäller läkartillgången kan räknas till utvecklingsländerna. Ett landstings förvaltningsutskott avlyfter allt ansvar från myndigheterna genom att häpnadsväckande nog konstatera att "läkarkårens organisationer praktiskt taget ensamma fått bestämma utvecklingstakten på detta område". En rad instanser såsom landsorganisationen, vissa delorganisationer i folkpartiet, socialdemokratiska kvinnoförbundet m. fl. understryker starkt behovet av ett snabbt genomförande av de gjorda förslagen.

Medicinalstyrelsen framhåller att läkarutbildningen måste forceras om behovet skall kunna täckas före 1980. Styrelsen konstaterar dock liksom andra bedömare att beräkningarna grumlats av de inskränkningar ifråga om sjuk- och hälsovårdskonsumtionen som förelagat till följd av

byggnadsreglering, läkarbrist m. m., varigenom de inneboende tendenserna i utvecklingen icke kunnat registreras. Osäkerhetsmomenten framhålls även av Centrala sjukvårdsberedningen, Arbetsmarknadsstyrelsen, Statistiska centralbyrån m. fl. Kanslern för rikets universitet kallar den schematiska prognosen för en 20-årsperiod för en "lek med siffror" men anser att det utlagda sjuk- och hälsovårdsprogrammet ger en betryggande motivering för en väsentlig ökning av läkarantalet. Landstingsförbundet har samma uppfattning och anser att siffrorna för läkarbehovet är tilltagna i underkant om utvecklingen får fortgå ostörd.

Flertalet remissinstanser biträder utredningsförslaget om skyndsamt utredning rörande utbildning av svenska studenter vid utländska läroanstalter, en del av dem dock med inskränkningen att detta i så fall bör gälla utbildning i övriga nordiska länder. Endast ett fåtal har däremot föreslagit ett fortsatt överförande av utländska läkare till Sverige. Propositionen återger läkarförbundets påpekande att enligt utredningens statistiska metodik 1980 års beräknade behov av läkare skulle blivit lägre om under 50-talet byggnadsrestriktionerna varit strängare och läkarbristen mindre uttalad men högre om sjukvårdens utbyggnad under det senaste decenniet kunnat fortgå snabbare! Likaså framföres förbundets påpekande om risken för dubbelräkningar och de betydande konsekvenser som en förskjutning av utbyggnadsprogrammet på ett par år kan medföra.

I fråga om de ekonomiska förutsättningarna för programmets genomförande ställer sig landstingsförbundet skeptiskt. En så omfattande utveckling är icke möjlig med landstingens nuvarande inkomstkällor. Stadsförbundet anser kostnadsperspektivet "överväldigande". Ändå kan det enligt förbundets mening inte bedömas som orealistiskt.

Behovet av kontinuerliga prognoser inom hälso- och sjukvårdsområdet framhålls av ett flertal myndigheter och med skärpa betonas att en ökning av läkarantalet kräver en energisk bedömning och åtgärder för ökning av antalet sjukskö-

terskor, läkarsekreterare, kuratorer, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, laboranter m. fl. för att en nödvändig balans mellan olika personalgrupper skall nås.

En rad instanser framhåller behovet av ökning av läkarantalet för att tillgodose speciella vårdbehov. Riksförsäkringsanstalten framhåller den profylaktiska medicinens framtida roll, liksom Landsorganisationen. Pensionsstyrelsen hävdar den medicinska rehabiliteringens krav på läkarkrafter. Därtill framhåller flera länsstyrelser och landsting önskemålet om ett tillräckligt antal läkare, även allmänläkare, för den öppna vården och för vården av de långtidssjuka.

Sedan även den s. k. läkarutbildningsberedningens program för ökad läkarutbildning redovisats lämnar departementschefen sina konklusioner och förslag. Statsrådet Edenman ansluter sig, ehuru medveten om osäkerheten i underlaget, till prognosutredningens slutsatser i stort, och lägger det framtida prognosarbetet på arbetsmarknadsstyrelsen, något som är ägnat att väcka allvarlig uppmärksamhet då denna styrelse saknar kompetens inom hälso- och sjukvården.

Möjligheter att i utlandet erhålla utbildning för ett mera betydande antal studerande anses icke föreligga. Den medicinska utbildningen inom landet måste därför snarast möjligt ökas betydligt. Statsrådet föreslår ett omedelbart genomförande av beredningens alternativ C, vilket innebär den kraftigaste kapacitetsutvidgning som på en gång beslutats i vårt land. För närvarande är det inte möjligt att ta ståndpunkt till den utbildningsnivå som bör vara slutmålet för förberedande arbeten. En ökning kan dock bedömas nödvändig till åtminstone 650 medicine studerande per år, anser statsrådet. Till följd av de förslag som nu skall realiseras räknar man i departementet med problem och svårigheter för de medicinska fakulteterna, förstärkning kräves av deras administrativa resurser etc. Kanslersämbetet rekommenderas ha sin uppmärksamhet på att förhindra framtida stockning i utbildningsgången vilket redan för närvarande i betydande grad betungar de medicine studerandena och som man hittills ej kommit tillrätta med.